

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. VI. Quomodo expellantur Habitus contrarij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

negando Antecedens, nulla enim est repugnantia in eo, quod habitus vitiosus conferretur à Deo in subiecto, per voluntatem supernaturalem quoad modum; neque hinc refunditur in Deum causalitas vitij, propriè loquendo: habeat quis v.g. habitum virtuosum intantum vt octo, determinet se iste pro sua libertate ad actum peccaminosum, ex quo naturaliter educitur habitus vitij contrarius illi virtuosus, si in hoc casu Deus diceret, Nolo destruere habitum virtuosum precedentem, nihilominus tamen volo simul cum voluntate producere habitum vitiosum iuxta exigentiam naturalem actus; certe in hoc casu, quod producat habitus vitiosus, non potest Deo tribui, sed voluntati creatæ liberè se determinanti ad peccandum, & consequenter ad producendum habitum vitij. Deus autem tunc præcisè roborat voluntatem, vt possit etiam retinere virtuosum quem debebat amittere, in hoc autem nulla est indecentia; non enim maior resultat inclinatio ad malum ex coniunctione virtuosus cum vitioso, quam si solus esset vitiosus; poterit ergo hoc modo Deus vtrumque conferuare.

71 Respondeo Secundò, negando consequentiam: dupliciter enim potest Deus duas formas contrarias simul in eodem subiecto conferuare, vel vno indivisibili actu vtriusque existentiam volendo, & tunc facit vtriusque existentiam futuram miraculosam quoad modum, id est, processuram ex voluntate supernaturali; qualis esset illa simul conferuandi duo contraria. Aliter potest Deus in eodem instanti reali ea contraria simul conferuare, prævisò scilicet prius naturâ existente vno habitu contrarium in subiecto, & tunc posterius naturâ decernendo, ibi etiam ponere alterum contrarium: & in hoc casu conferuatio prioris erit omnino naturalis etiam quoad modum, nihil enim præcessit petens ne produceretur, & voluntas illum conferuandi fuit iuxta exigentiam rerum; infusio autem secundi est supernaturalis quoad modum, nam contrarium prius naturâ existens petebat naturaliter, ne infunderetur alterum contrarium, vnde necessaria fuit altera voluntas supernaturalis vincens hanc resistantiam; hoc ergo modo prævisà existentia prius naturâ habitus vitiosus, ex causis naturalibus potuit Deus simul infundere virtuosum; tunc autem non tribueretur Deo specialiter conferuatio habitus vitiosi, prout obiectio contendebat, sed solius virtuosus, quæ rectè potest Deo tribui.

72 Vrgēbis: Etiam habitus vitiosus petit non conferuari, quando iam infundendus est virtuosus, ergo etiam in eo casu conferuatio vitij erit miraculosa. Respondeo, habitum vitij in eo casu prius naturâ esse productum, quam aliquid decerneretur de infusione contrarij; vnde nihil fuit in illo priori naturæ petens ne talis habitus conferuaretur, ipse autem petit non quidem sui destructionem pro eo instanti, hoc enim repugnat, sed ne alter habitus ei contrarius tunc infundatur; quod si hic infunditur, non est miraculum in existentia prioris, sed in infusione secundi priori repugnante.

Adhuc vrgēbis: Quando Deus decernit producere habitum vitij, si ea voluntas sit naturalis, debet simul decernere, non producere simul in eodem instanti habitum contrarium, sicut docui

in Physicis, Deum in priori naturæ, quò decernit creare materiam, iam teneri etiā naturaliter decernere dare illi aliquam formam substantialem, quâ cōpleatur in suo esse; quod si non decernat, tunc illa voluntas erit supernaturalis, ergo similiter si, quando decernit conferuare vitium, non decernit simul non infundere virtutem, erit illa volitio supernaturalis, & vitium per illam conferuatum existet miraculosè quoad modum. Respondeo Primò negando consequentiam à materiā primā ad habitum vitij. Disparitas est manifesta: nam forma substantialis est vnicus finis naturalis, ad quem ordinatur materia prima, à quā pender à posteriori vt à complemento naturali (vt suppono) ideò non vitium, si in voluntate naturali creandi materiam debeat includi etiam voluntas dandi illi formam. Ceterum habitus vitij non conferuatur vt expellat habitum virtuosum, aut vt illum impediatur (hic enim est effectus secundarius ab illo secutus) sed propter propriam physicam ipsius vitij in subiecto existentiam: vnde in priori naturæ, quando Deus vult concurrere ad productionem eius habitus, non tenetur iam decernere ne sequatur habitus virtutis, hoc enim pertinet ad finem secundarium, de quo decernitur in posteriori naturæ, præmissa iam vitij existentia. Respondeo Secundò, etiam si tunc volitio de illo habitu vitioso quā parte ei sit violentia, esset supernaturalis, non propterea futuram Deo indignam: nam ad producendam substantiam illius habitus, in quo posset esse indecentia moralis, obligatur Deus à causis secundis, ideò hæc productio ei non tribuitur: violentia autem facta ei habitui, non pertinet ad inclinationem in peccatum, ideò bene potest Deo tribui.

Potest hic inquiri, an si habitus solū opponantur naturaliter in gradibus intensis, repugnent etiam in remissis. Breuiter respondeo, solū in intensis. Probat manifestā experientia: quando enim quis habet habitum intensum vitij v.g. & incipit se exercere in virtute, paulatim acquirit inclinationem ad virtutem, & eo passu minuitur inclinatio ad vitium, neque tota in momento perit, ergo illæ duæ inclinationes ad contrarios actus coherent in gradibus remissis, aliàs cum vel minima inclinatio ad contrarium producta esset, debuisset tota opposita perire, quod est contra experientiam: nostra autem Conclusio exemplo frigoris & caloris facillè confirmatur & percipitur.

SECTIO VI.

Quomodo expellantur Habitus contrarij.

RATIO dubitandi est: nam quando debebat acquiri gradus aliquis habitus contrarij, non potuit destrui vllus gradus antiqui, qui præoccupauerat subiectum, ergo nec nouus produci. Explico hoc casu difficultatem. Habet quis habitum vitij intensum vt octo; incipit hic se exercere in virtute contrariā, in eo instanti in quo exercet actum virtuosum, supponitur pro priori naturæ habitus contrarius vitij illum hominem retrahens ab illo actu virtutis, etiam si ille vincendo resistantiam, bene operetur, ergo non poterit

terit per illam bonam operationem producere aliquam partem habitus virtuosius, quia non potest eo instanti expellere contrarium, eo autem non expulso nullus relinquitur locus nouo habitui; suppono iam præcedentem habitum esse in eâ intentione, in quâ non permittit secum vllum nouum gradum aduenientis. De hac difficultate, quæ satis grauis est, vix vidi aliquem ex proposito disputantem.

76 Respondebis fortè Primò, eo ipso quòd producatur habitus virtuosus, destrui vitiosum, nec necessarium esse, vt prius naturâ destruat vitiosus quàm introducat virtuosus, in Phisicis enim docui, non esse priorem corruptionem formæ, generatione contraria, sed potiùs generationem contrariæ esse priorem corruptione anti-quæ. Sed contrâ, quia licet corruptio formæ non debeat esse in priori naturâ ante generationem oppositâ, quod docui in Phisicis, non tamen potest esse ipsa forma antiqua opposita pro priori naturâ: si enim prius naturâ existat, iam non potest expelli in eo instanti, repugnat enim, vt in eodem instanti reali existat forma, & simul destruat, seu non existat; in ratione autem dubitandi posita supra ostendi, eo instanti reali prius naturâ, antequam generaretur habitus virtuosus, existisse habitum vitij, retardantem, vt dixi, nostram voluntatem ab eâ operatione bonâ.

Secundò potest responderi, negando hominem sentire difficultatem ab habitu contrario in eo instanti quo operatur, sed illam difficultatem esse tempore antecedenter immediatè ante illam operationem: nam quando quis vult amare virtutem antequam eliciat actum amoris, habet cognitionem de vtroque illo obiecto, & bono & malo, & tunc quasi deliberat, sentitque inclinationem ad obiectum ex habitu antiquo, vt dixi supra Sect. 4. postea verò perrumpit in actum virtutis.

Hoc posito, posset quis dicere, nò in eo instanti physico quo quis amat virtutem, sentire difficultatem, sed immediatè antè, nobis autem videri eam difficultatem esse in eodem instanti reali, eò quòd instantia illa duo, quasi vnum reputemus (imò vt paulò post dicam) etiam mille instantia sunt nobis quasi vnum; potestque id ampliùs explicari in nostrâ sententiâ supra posita, aiente, habitum formaliter & efficienter influere, ille enim influxus formalis, qui est quasi quædam attractio, sentitur etiam antè, vt & notauimus supra. Hinc facillè dicitur, in priori naturâ eius instantis realis, in quo est actus virtutis v.g. iam ampliùs non intelligi habitum contrarium, ac propterea rectè posse per subsequenter expelli.

78 Hæc solutio, quoad experientiam attinet, videretur satisfacere, aliunde tamen arbitror posse euidenter impugnari: nam habitus ad actum, ad quem inclinatur, non solum faciliat in instanti antecedenti, sed etiam in ipso, quo talis actus fit, imò præcipuè in eo, quòd in nostrâ sententiâ, aiente habitum concurrere etiam efficienter, res est manifesta: non enim potest efficienter concurrere, nisi existat in eo instanti, quo fit actus amoris v.g. in eo enim voluntas prius naturâ fuit indifferens etiam ad oppositum actum, ergo in eo instanti pro priori naturâ existit etiam habitus oppositus. Patet consequentia, quia ille habitus hic & nunc, si voluntas voluisset amare, erat futurus concausa amoris: atqui omnes concausa

amoris sunt in priori naturâ instantis, in quo poterat esse effectus; ergo etiam habitus fuit in illo priori. Nec fugiet vim argumenti, qui dixerit, habitum non concurrere efficienter, sed solum formaliter, non, inquam, fugiet, quia, licet solum formaliter concurrat, hic tamen concursus est prior naturâ ad actum, quandoquidem ad illum impellit, ergo supponitur habitus vitij v.g. in eo instanti, quo potuit inclinare ad actum vni, etiam si non hat ipse, sed ei oppositus.

Tertiò respondebis: Destruietur tunc ille habitus vitiosus in eo instanti reali sequente. Contrâ, in primo instanti reali fuerunt simul illi duo habitus contrarij, quod tamen repugnat; contraria enim, nec in vnico instanti simul cohererent, si enim in vnico instanti possint simul locum habere in subiecto, quandoquidem hoc non cogitatur postea, neque contraria mutant naturam, possent & in instantibus sequentibus simul esse. Sequela verò probatur: nam in primo instanti reali productus est habitus virtuosus, & adhuc existit antiquus vitiosus, qui primò cessat in sequenti instanti, ergo in eo instanti ambo sunt simul.

Quartò respondebis: In eo instanti, in quo inueteratus ille peccator incipit bene operari non præintelligi prius naturâ omnes gradus habitus præcedentis, sed solum septem v.g. & hos retardare à virtute, nec posse tunc expelli, quia supponuntur existentes, octauum verò gradum, qui non intelligitur tunc existens, posse expelli in primo instanti per primum gradum habitus virtuosius tunc acquisitum; sicut quando calidum vt octo resistit frigido, in eo instanti, quo producit frigus, non resistunt omnes gradus caloris, aliàs nullus posset expelli, sed solus octauus. Sed contrâ, quia non est vlla ratio, cur omnes illi gradus non debeant tunc inclinare simul potentiam, omnes enim immediatè antè ibi existerant equaliter vni voluntati; in quo ergo peccauit octauus, vt nequeat tam bene in instanti sequenti exercere suam vim quàm sextus vel septimus? Confirmatur: qui habet habitum vt vnum, sentit difficultatem aliquam in actu contrario, non tamen tantam quantum qui habet habitum vt duo, ergo quia duo illi gradus illum retardant, si enim vnus tantum inclinaret, tunc tam retardaretur qui vnus, quàm qui duos gradus haberet. Item argumentum facio ascendendo vsque ad octauum. Verum quia hæc omnia videntur instanti pati in exemplo posito de calore, idè Secundo id confirmo melius, quia non potest pro illo priori intelligi expulsi octauus gradus, nec præscindens adhuc ab existentia, vt possit expelli, magis quàm septimus & alij præcedentes: nam pro illo priori voluntas est indifferens non solum ad producendum actum vt vnum, sed etiam vt quatuor aut quinque v.g. ergo deberet etiam tunc præscindi non solum ab octauo gradu, sed etiam à quinto, vel si ab hoc non præscinditur, neque ab octauo, tam enim potest tunc voluntas actu virtuosio intenso acquirere quatuor gradus habitus, quàm actu remisso vnum solum; ergo tam deberet tunc à quatuor gradibus contrariis præscindi, quàm ab vno, vel æquè à nullo. Tertio tandem, quia cum voluntas sit in eo instanti causa libera, debent intelligi pro illo priori omnia principia, non solum quæ influunt in actum qui

de facto est, sed quæ potest influere tunc in oppositum, in sensu diuino possibilem, inter quæ est habitus oppositus: hinc ad exemplum de calore respondetur, calor enim, quia non complet principium liberum, non debet existere in instanti quo producitur frigus: imò per hoc formaliter eiicitur, vnde non resistit tunc secundum omnes gradus priores.

- 82 Respondebis Quintò & vltimò, habitum illum virij per se perire otio, sicque dare locum virtuoso. Contrà, quia licet habitus possit perire per se successu temporis sine contrariò, quod libenter admitto, quæstio tamen præter amplius aliquid petit; agitur enim in illa de mutuâ expulsiōe habituum ob contrarietatem eorum. Difficultas hæc non exigua est, quæ fortè iuxta aliorum principia non poterit bene explicari, in nostris tamen haud difficulter declaratur. Suppono enim, omnes actus nostros liberos necessariò durare per aliqua instantia, vel partem temporis determinatam, nec posse vnico tantum instanti durare, quod fuisse ostendi in materiâ de peccatis. Iam autem breuiter sic probo: In ictu oculi v.g. sunt vltra mille instantia determinata, imò in sententiâ de punctis finitis erunt fortè vltra millionem: at si quis habens cognitionem de Petro, velit illum amare, & cessare ab amore, & iterum illum amare in ictu oculi, non solum non poterit hoc millies facere, sed nec bis; ergo non habet in quolibet instanti nouam libertatem ad cessandum ab eo actu etiam stante eadem cognitione, ergo dicitur per aliquot instantia in eo actu durare, siue id ex naturâ actus, siue ex imperfectione voluntatis, siue ex corpore cui est vnita, proueniat, de quo iam non disputo. Hinc vltèrius colligo, actum illum in primo instanti fuisse propriè liberum, quia tunc fuit in potestate voluntatis, illum non habere; at in secundo instanti iam esse necessarium, & solum denominationè liberum à primi instantis libertate. Rursus hinc infero, in secundo instanti non retardari voluntatem ab habitu contrariò, hic enim non habet locum ad retrahendam voluntatem, quando hæc est determinata, & necessitata ad oppositum.
- 84 Tandem hinc fit, vt pro priori naturâ in instanti secundo non intelligatur habitus contrariò existens in voluntate, quia tunc non intelligitur (vt dixi) retrahens voluntatem ab actu virtuoso, nec illum inclinans ad vitium, nec potens in eo instanti efficere actum virij.

Hinc respondeo, habitum virtuosum generari, non in primo instanti, quo actus existit, sed in secundo. Ratio est clara ex dictis: nam in secundo instanti non præsupponitur existens prius naturâ habitus contrariò, aut totam occupans subiecti capacitatem, impediensque contrarij productionem, prout intelligebatur in primo instanti reali. Cum ergo iam cesset in secundo tota repugnantia, quæ proueniebat ab existentia in priori naturâ, iam actus ille, qui naturâ suâ est productiuus habitus, quando non impeditur, producit illum in secundo instanti, quia tunc nullus ei resistit, in primo verò nihil egit propter resistantiam contrarij.

- 85 Dices Primò: Contrarium illud eodem modo resistet in secundo instanti ac in primo. Nego Antecedens: nam in primo, quia voluntas erat libera, potuit tunc illum inclinare ad actum virij,

ideoque debuit tunc existere in priori naturâ; in secundo verò instanti, quia est necessitata ad contrarium, nihil potest operari habitus ille, & consequenter nec existet pro priori naturâ.

Dices Secundò: Actus ille, si in instanti secundo est necessarius, non poterit generare habitum, habitus enim non producitur ab actibus necessariis, sed à liberis: cuius ea est ratio, quod potentia necessaria non est capax habitus, sed sola libera, ergo soli actus liberi causant habitum, & non necessarij. Primò respondeo, illum actum esse absolute liberum: licet enim in illo instanti ex suppositione prioris durationis non possit non esse, tamen quia prior duratio fuit libera, absolute ille actus est liber, si actus imperatus est liber ab imperante; & hoc sufficit, vt possit producere habitum. Respondeo Secundò, distinguendo Antecedens. Actus naturâ suâ necessarius non potest producere habitum, transeat Antecedens: Actus ex se liber, & per accidens necessarius, non potest illum producere, nego Antecedens. Ratio disparitatis est, quia actus producit habitum inclinantem ad alios actus sibi similes; vnde si actus naturâ suâ sit necessarius, non potest potentia ad illum actum vel ad alium illi similem vnquam esse indifferens, sed semper erit determinata; quando autem est determinata ad vnum, quomodo accipiet inclinationem maiorem ad illum. At quando actus naturâ suâ est liber, potest in alijs casibus voluntas esse libera ad actus ei similes, etiam si iste hic & nunc necessariò producat: vnde potest ille habitus postea iuuare & inclinare voluntatem ad actus similes illis à quibus est productus, & hoc contingit in præsentii. Licet enim actus ille in secundo instanti, quando est necessarius, producat habitum, non tamen propterea inclinatur per se habitus ille productus ad conseruationem aliorum actuum in secundo aut tertio instanti, quando necessariò existunt, sed ad producendum liberè actus similes primo; non ergo ille habitus erit otiosus, aut repugnans. Adde, in potentia naturâ suâ liberâ aliquando habere locum habitum etiam quando operatur necessariò, & hinc prouenit experientia ordinaria, vt illi, qui incipiunt delirare vel ex morbo, vel ex alio casu, frequentius exerceant actus circa quos prius erant faciles, quàm alios diuersos, non quia suppositâ determinatione ad bonum facilitetur voluntas per habitum nouam ab eo acquirendo inclinationem, sed quia ille habitus facit hic & nunc, vt voluntas amentis non solum inclinetur, sed determinetur ad vnum, cum antea ex se fuisset indifferens; ergo ex hoc capite, etiam si postea non producerentur nisi actus illi virtutis necessarij, esset adhuc locus pro habitu.

SECTIO VII.

An Habitus contrarij debeant habere contraria motiua.

QVARTA & vltima difficultas est, an, vt duo habitus sint contrarij, debeant habere motiua formalia contraria. Non quæro, an si habitus virtutis amat honestatem propter seipsam, vitium debeat amare inhonestatem propter se, hoc enim repugnat; nam malitia vt malitia non potest terminare